

Регіоналізація і глобалізація

Ян ВЕРНЕР

**ОСВІТА ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ
В ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ:
ПОЛІТИКА «СПЛЕТЕННЯ» В ДІЇ**

Резюме

Однією з найважливіших державних послуг у світі є освіта. Проте найвагомішим у галузі освіти, як, наприклад, показано у звіті Програми Міжнародного Оцінювання Студентів (PISA) Організації Економічної Співпраці та Розвитку (OECD) або в Міжнародних Напрямах Математичних та Природничих Вчень (TIMSS), поданих на розгляд Міжнародній Асоціації Оцінювання Наукових Досягнень (IEA), є порівняльний аналіз знань учнів. Зроблено загальний огляд різних форм фінансування освіти в рамках міжурядових трансфертів, а також діяльності освітніх провайдерів у десяти європейських країнах. Розглянуто освітню систему Австрії, Бельгії, Данії, Франції, Німеччини, Італії, Іспанії, Швеції, Швейцарії та Великої Британії й виділено спільні риси та національні відмінності у відповідних системах трансфертів стосовно фінансування освіти і механізму його розподілу в початкових та середніх школах, а також в університетах.

Ключові слова

Міжурядові трансферти, фінансування освіти, Австрія, Бельгія, Данія, Франція, Німеччина, Італія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Велика Британія.

© Ян Вернер, 2009.

Вернер Ян, доктор, провідний економіст Інституту місцевих фінансів, м. Ленген, Німеччина.

Класифікація за JEL: H7, H1, I2.

(Початок у попередньому номері)

4. Фінансування провайдерів освіти та різні механізми асигнування

Фінансування освіти йде не лише на поточні витрати, капіталовкладення, цільові потреби та науково-дослідну роботу, а й на відповідне національне Міністерство освіти та його регіональні та територіально-адміністративні органи. Окрім того, існують також і непрямі освітні витрати, такі як фінансування студентів та їхніх сімей завдяки податковим пільгам, стипендіям і субсидіям для оплати чи відтермінування плати за навчання та витрат на проживання. Однак у цьому розділі ми лише опишемо різні форми механізмів асигнування університетів та виділяємо спільні та відмінні риси провайдерів освіти в початковій і середній школах. Політики пропонують наступні шляхи фінансування університетів:

- *Фінансування на основі виділення грантів.* Ставлячи перед собою певне завдання, Міністерство освіти передає асигновані кошти незначній кількості університетів або лише одному. Недоліком цільових та асигнованих грантів є те, що деякі університети їх не отримують, а ті, що отримують, обмежені в автономному їх використанні, оскільки їх можна витратити лише на проекти, передбачені призначенням даного гранту. В Італії центральний уряд та провінція Тіроль Південного Больцано (Bozen-Southern Tyrol) створили особливі умови в Больцанському університеті, оскільки він є тримовним, і в цій провінції переважає німецькомовна більшість.
- *Фінансування на основі пакета субсидій.* Міністерство освіти надає кожному університету, або всім університетам у комплексі один пакет субсидій. Значною перевагою такого фінансування є те, що університети розпоряджаються своїми «власними» коштами більш гнучко та незалежно, але якщо пакет субсидій використовується в політичних цілях, а не прозоро, то тут завжди існує небезпека поживитися за рахунок «казенного пирога». Цікаве рішення щодо того, як позбутися проблеми поділу «казенного пирога», запропонувала Рада з питань фінансування вищих навчальних закладів Англії (HEFCE). Цю організацію (HEFCE) було засновано в 1992 році, і вона не належить ні центральному уряду, ні його департаментам. Таким чином, вищезгадана Рада (HEFCE) працює в політичних рамках, встановлених Державним Секрета-

рем з питань освіти та професійної підготовки, але сама не є частиною Департаменту освіти та професійної підготовки (DfES). Отримавши пакет субсидій від держави, Рада з питань фінансування вищих навчальних закладів Англії на власний розсуд надала ці кошти 87 університетам, 45 спеціалізованим освітнім інституціям і загальним коледжам.

- *Фінансування за формулою.* Міністерство освіти асигнує кошти університету за загальною формулою, складовими якої можуть бути внутрішньоуніверситетська та зовнішньоуніверситетська діяльність. Під першою розуміють кількість набраних студентів в університетах, кількість штатних працівників та розмір їхньої заробітної плати; під другою – кількість студентів, які закінчують навчання, і кількість наукових публікацій у відповідних журналах. У Швейцарії уряд враховує фактори внутрішньої діяльності університету, а також горизонтальну внутрікантонну освітню систему вирівнювання при вирішенні питання надання субсидій. Загалом вищеперелічені методи виділення грантів базуються на кількості набраних студентів та тривалості їх навчання в конкретному університеті та розмежовують академічні дисципліни, наприклад, аспірант має переваги над бакалавром, а студент-фізик, у свою чергу – над студентом бізнес-адміністрації. У Данії існує система фінансування, зорієнтована на зовнішню діяльність навчального закладу. Тут уперше в 1994 році в університеті було використано модель таксометра, і данські вищі навчальні заклади не отримують фінансування на студентів, які не складають екзаменів або їх не склали¹.

За умов саме цього механізму асигнування, модель таксометра створює позитивні стимули для університетів, а саме зменшує тривалість навчання та відсоток виключення студентів.

А з іншого боку, суворий контроль за якістю викладання є необхідним, тому що ті факультети чи університети приваблюють більше, де менші вимоги, або якщо студентів, які не готові до здачі екзаменів, оцінюють за найнижчою оцінкою шкали екзаменаційного оцінювання.

- *Фінансування на контрактній основі.*

Міністерство освіти розподіляє кошти університетам на основі контракту. Контракт передбачає загальні завдання університету та подає їх детальну характеристику, він може бути спрямований на внутрішню або на зовнішню діяльність. Крім того, за умов середньострокового та довгострокового контракту можна запровадити штрафи, якщо одна зі сторін не дотримується умов контракту. Наприклад, держава може скасувати чи змен-

¹ Однак варто пам'ятати, що ця характеристика є лише однією зі складових чотирьох компонентів повної «моделі лічильника».

шити фінансування за контрактом, підписаним на три роки, якщо університет не забезпечує виконання його умов.

Багаторічне фінансування на контрактній основі надає університету надійність реалізації запланованого та право вільно розпоряджатись коштами за умови, що навчальний заклад дотримується умов контракту, а з іншого боку, Міністерство освіти може контролювати його діяльність і, за необхідності, накладати стягнення.

У Франції Міністерство освіти акредитує всі університетські програми на отримання вченого ступеня. Починаючи з 1989 року, університети повинні проходити акредитування кожні чотири роки, і на основі його результатів Міністерство освіти дає оцінку їхній діяльності та укладає угоду з кожним з них. Насправді, фінансування контрактів державою не є настільки важливим, як, наприклад, виплата заробітної плати персоналу університету, чи субсидії, виділені на утримання приміщень навчальних закладів, проте, французькі університети відносяться до кожного чергового акредитування дуже серйозно. В Австрії центральний уряд підписує з кожним університетом індивідуальну угоду (Leistungsvertrag) про діяльність терміном на три роки. Університет розробляє проект такої угоди, умови якої узгоджуються між навчальним закладом та Міністерством освіти. У порівнянні з Францією, австрійське фінансування контрактів є дуже складним процесом, тому що, починаючи з 2007 р., 80% державних трансфертів, що виділяються університету на трьохрічний термін, визначаються умовами контракту. Крім того, Міністерство освіти Австрії значно зменшує фінансування у випадку, якщо університети не виконують своїх зобов'язань.

- *Тендерне фінансування (переважно в науково-дослідній сфері).*

Міністерство освіти оголошує тендер на фонди, а університети, у свою чергу, подають заявки на їх отримання. Специфіка вибору полягає в тому, що не кожна заявка університету приймається; залежно від атестаційної шкали, яка встановлюється самим Міністерством освіти або незалежним інститутом оцінювання, лише незначна кількість, або взагалі один університет отримує це фінансування. Тендерне фінансування, в основному, іде на науково-дослідну роботу в університетах Європи. У Німеччині, починаючи з 1951 року, Науково-Дослідне Об'єднання (DFG – Deutsche Forschungsgemeinschaft), фінансується державою та шістнадцятьма землями².

Кожен університет, факультет і навіть викладач може подати в це об'єднання заявку на отримання коштів для дослідження, а тут або приймають, або відхиляють ці заявки. В органах, які приймають рішення, представлені урядовці центральних та місцевих органів влади, тоді як науковці та вчені становлять більшість у Радах Німецького Науково-Дослідного

² У 2007 р. Німецьке Дослідницьке Товариство розпоряджалось бюджетом у 1,7321 млрд євро і на 62% фінансувалось центральним урядом і на 36% – шістнадцятьма федеральними землями.

Об'єднання. Майже так само функціонує Австрійський Науковий Фонд (FWF), Швейцарський Національний Науковий Фонд (SNF), Бельгійський Національний Фонд Наукових Досліджень (FNRS), Іспанське Міністерство Науки та Технологій (OCYT), Італійська Національна Дослідна Рада (CNR), Французький Національний Центр Наукових Досліджень (CNRS), Данський Національний Дослідний Фонд (Grundforskningsfonden) та Шведська Дослідна Рада (Vetenskapsradet). У Великій Британії не існує жодної інституції, яка б отримувала фінансування науково-дослідної роботи в усіх напрямках наукових дисциплін. Натомість, існує низка дослідницьких інституцій, які фінансує держава, і найважливіші серед них – це Рада з Економічних та Соціальних Досліджень (ESRC), Дослідницька Рада Технічних і Фізичних Наук (EPSRC) та Медична Дослідницька Рада (MRC).

- *Фінансування на базі реєстраційних внесків.*

Ще одним варіантом для Міністерства фінансів є те, що університети отримують дозвіл на сплату студентами реєстраційних внесків, тому що в деяких країнах, а саме у Франції та Скандинавії, доступ до неї – це лише прагнення політиків та більшості виборців. Прихильники цієї ідеї вірять, що освіта – це суспільне благо, а плата за навчання не дасть можливості потенційним студентам з робітничих сімей навчатись в університеті, і лише студенти із заможних сімей матимуть змогу отримати вищу освіту. Вища освіта має, поза сумнівом, позитивний вплив на економіку країни, а тому цілком приватна університетська система є недоцільною.

Тим не менше, політика скасування плати за навчання, яка десятиліттями практикувалась у Німеччині та Франції, не збільшила кількість університетських студентів із робітничих сімей порівняно з країнами, де навчання платне. Велика Британія запровадила плату за навчання в 1998 році, а потім цей приклад наслідували Австрія, Іспанія, Італія та Португалія. У Німеччині, де всі 16 земель завжди серйозно займалися питаннями освіти, існують землі, які нещодавно ввели плату за навчання, але в більшості з них і досі університетам заборонено використовувати таке джерело доходів.

Окрім різноманітних систем фінансування університетів Європи, ми подамо деякі позитивні приклади управління та фінансування початкової та середньої школи.

Починаючи з 1814 року, у Данії існує семирічна освіта, а отже, загальна освіта (Folkeskole) є ще старшою, ніж Данська Конституція 1849 року. Сьогодні народними школами займаються муніципалітети, а центральне Міністерство освіти лише встановлює мінімальну кількість академічних годин на учня, загальні цілі навчальної програми та опубліковує основні напрямки програми з кожного предмета. Останні є лише рекомендаціями, і за дотримання загальних цілей навчального плану вони не є обов'язковими. У зв'язку з цим, кожен данський муніципалітет відповідає за функціонування народної школи, до якого входить планування та організація роботи школи, звільнення та прийом на роботу вчителів та директора, кількість учнів у класі та навантаження вчителя. Муніципалітети самі можуть делегувати об-

раним шкільним Радам (Skolebestyrelse) деякі, або й усі питання стосовно місцевих шкіл. Шкільна рада – це виборний орган, який складається з учнів, їхніх батьків та директора. Учні обираються терміном на один навчальний рік, а батьки, які становлять більшість у шкільній Раді, – на чотири роки. Рада школи вирішує питання щодо підручників, розподілу шкільного бюджету, який надходить від муніципалітетів у вигляді пакету субсидій, і, якщо муніципалітети делегують їм це право, вони вирішують питання кількості учнів у класі, навантаження вчителів, забезпечення вчительськими кадрами та розмір їх заробітної плати. Крім того, у Данії регулювання фінансування приватних початкової та середньої школи здійснюється прозоро. Батьки самі можуть вирішувати, що дитина навчатиметься не в державній, а в приватній школі, і тоді держава покриває 80–85% поточних витрат на навчання, а інші 15–20% сплачують батьки. Приватна школа не повинна бути прибутковим закладом і не повинна бути взаємозв'язаною з іншими приватними школами. Приватні школи повинні закладати свій власний «базовий шкільний бюджет» та утримувати свої шкільні приміщення без жодної фінансової підтримки з боку держави, і тільки після закінчення першого навчального року вони отримують державне фінансування. Приватні школи, як і державні (Folkeskole), повинні мати шкільні Ради, у яких більшість становлять батьки. До данських приватних шкіл належать переважно Християнські релігійні школи, школи Рудольфа Штайнера, школи німецьких меншин та мусульманські³ релігійні школи.

В Англії діти віком від 5 до 16 років охоплені обов'язковою освітою, і більшість початкових та середніх шкіл є загальноосвітніми, хоч у невеликій кількості регіонів ще існує система класичної школи. Єдина навчальна програма складається з чотирьох «ключових стадій», чотирьох загальноприйнятих тестів для учнів, які розробляють та оцінюють незалежно, та підсумкових екзаменаційних тестів (General Certificate of Secondary Education – атестат про загальну середню освіту); ці складові характеризують систему освіти Англії. Успішно складені державні екзамени уможливають отримання якісної освіти в Англії, як і кожної окремої школи Результати діяльності школи, які з 1992 року публікуються у вигляді «Таблиці рейтингів», – це добрий показник для батьків, щоб ті могли порівняти школи, де навчаються їхні діти, а також для вчителів, щоб ті могли порівняти свою працю та результати з іншими школами.

Законом про реформу освіти 1988 року було запроваджено «ринковий механізм» [21: 1268], і окрім та через введення загальних екзаменаційних тестів і створення нових видів шкіл⁴, батькам запропонували широкий вибір навчальних закладів, у яких зможуть навчатися їхні діти. Процес реформи завершився тим, що школи отримували кошти здебільшого від на-

³ Більшість іммігрантів-мусульман переважно з Туреччини, надають перевагу державним загальноосвітнім школам, а іммігранти в Данії беруть активнішу участь у шкільному житті, ніж у Франції та Німеччині.

⁴ Детальний опис шкіл з прямим фінансуванням з боку уряду поданий у Clark, 2005.

бору учнів; оскільки школа повинна дотримувати певного ліміту набору, то за його повного використання шкільним Радам місцеві органи влади делегували більше повноважень. З огляду на посилення контролю, закон про освітню реформу 1988 року є доцільним, оскільки споживачі освіти можуть приймати рішення на основі кращої інформації, провайдери освіти мають стимул залучати більше цих споживачів, а бюрократи та політики, децентралізувавши поточну діяльність школи та передавши її шкільним Радам, можуть розробляти загальні цілі єдиної навчальної програми.

5. Висновки і сутність політики

Упродовж декількох останніх років безліч наукових праць були присвячені вивченню напрямків децентралізації та практичному втіленню фіскального федералізму. У багатьох з них проаналізовано вплив фіскального федералізму на кількість урядовців [13] та вплив децентралізації на економічне зростання [9] і стабільність [18; 40]. Нещодавні дослідження виявили взаємозв'язок між децентралізацією діяльності уряду та корупцією [14; 50; 51], показали демократичну співпрацю [29] та політично-моральний стан системи оподаткування [52]. Однак у багатьох сферах емпіричні дані є доволі плутаними, а це вказує, що більшість з них має пряме відношення до сьогодення.

Метою даної праці є короткий огляд загальної міжурядової структури трансфертів у десяти країнах Європи, а також аналіз техніки розподілу освітніх коштів у відповідній системі трансфертів та грантів.

Крім того, ми намагалися класифікувати різні концепції та регуляторні правила, представили наявний процес реформ у кожній країні та визначили сильні та слабкі боки системи освіти.

Однак автор не стверджує, що будь-яка одна з десяти європейських систем становить «єдиний можливий варіант» для всіх інших розвинених країн та країн, що розвиваються, загалом, тому що у сфері фіскального федералізму та міжурядової системи трансфертів вислів «універсальне рішення» є явно недоречним. Наприклад, у країні, що розвивається, система вирівнювання необхідна, щоб приводити у відповідність вигоди та витрати, як це роблять у скандинавських країнах. Також система горизонтального вирівнювання фінансування університетів, яка існує між шведськими кантонами для зменшення ефекту надлишковості, може успішно спрацювати тільки в тій країні, де високий рівень субнаціонального податкового суверенітету та прямого демократичного вибору. Комісія з планування будівництва університетських закладів, як у Німеччині, потребує політичного підґрунтя, що кваліфіковано описано у праці «Consensus Democracy and Interjurisdictional Fiscal Solidarity» [48: 122].

Тим не менше, представлені європейські системи трансфертів та їхній вплив на систему освіти можуть використовуватись як допоміжні засоби для різних секторів реформ фінансування. Таким чином, буде цікаво простежити, чи впливатимуть у майбутньому тенденції реформи фіскального федералізму в десяти вищезазначених країнах на освіту в Європі.

6. Додатки

Таблиця 1

Огляд деяких емпіричних результатів наукових досліджень факторів, які впливають на результативність освіти

Фактор	Емпіричні результати	Література
<i>Особисті дані про учня:</i>		
Соціально-економічне становище учня	Учні, у яких батьки працюють вчителями і які мають більше підручників удома, досягають кращих результатів ніж учні, які походять із робітничих сімей та мають меншу кількість книг.	Entwistle, Alexander and Olson, 1997; Cameron / Heckmann, 2001; Albouy / Waneck, 2003, Plug, 2004; Schütz, Ursprung and Wößmann, 2008; Schütz / Wößmann, 2005
Учні – іммігранти	Учні – іммігранти не досягають успіхів у навчанні, хоч головною причиною цього може бути їхнє соціально – економічне становище	Entorf / Minoiu, 2005
Стать учня	Учні жіночої статі досягають кращих результатів у читанні, ніж учні чоловічої статі, а останні кращі в математиці та природничих науках.	Fuchs / Wößmann, 2007
<i>Обладнання та власні ресурси школи</i>		
Загальний обсяг витрат на одного учня	Немає значного впливу на результати учнів	Hanusek, 2003
Кількість учнів у класі	Немає значного впливу на результати учнів	Meuret, 2001; Hanushek, 2003; Wößmann, 2003
Кількість учнів у класі, заробітна плата вчителів та їх атестація	Позитивний вплив на результати учнів	Hedges et al, 1994; Sutton and Soderstrom 1999; McNeal, 1997
Кількість комп'ютерів на одного учня	Немає значного впливу на результати учнів	Fuchs / Wößmann, 2004
Загальні навчальні матеріали вчителів	Підручники та роздатковий матеріал найбільше з усіх освітніх засобів впливають на результати учнів	Pritchett / Filmer, 1999; Fuchs / Wößmann, 2007

Фактор	Емпіричні результати	Література
<i>Інституційне середовище (економіко-правове середовище)</i>		
Початкова освіта / дошкільна	Позитивний вплив на результати учнів, особливо учнів-мігрантів	Currie, 2001; Cunha, Heckman, Lochner and Masterov, 2005
Кількість членів профспілки відповідно до загального числа вчителів	Негативний вплив на результати учнів	Hoxby, 1996
Конкуренція між приватними та державними школами	Позитивний вплив на результати учнів	Neal, 2002; Hoxby, 2003

Джерело: розробки автора.

Таблиця 2.

Розподіл податкових надходжень в Австрії між Федерацією, землями та муніципалітетами впродовж 2001–2005 років

	2001				2005			
	Федерація	Землі	Муніципалітети	€ млрд	Федерація	Землі	Муніципалітети	€ млрд
Акциз на тютюнові вироби	100%	–	–	1,234	73,204%	15,191%	11.605%	1,337
Податок на страхування	100%	–	–	0,814	73,204%	15,191%	11.605%	1,135
Податок на заробітну плату	100%	–	–	3,876	73,204%	15,191%	11.605%	2,071
Податок на прибуток корпорацій	71,891%	14,941%	13,168%	6,235	73,204%	15,191%	11.605%	4,418
Податок на прибуток фізичних осіб	71,891%	14,941%	13,68%	3,814	73,204%	15,191%	11.605%	2,235
Податок на фонд заробітної плати	71,891%	14,941%	13,168%	15,154	73,204%	15,191%	11.605%	16,414

	2001				2005			
	Феде- рація	Землі	Муници- палітети	€ млрд	Феде- рація	Землі	Муници- палітети	€ млрд
ПДВ	67,437%	18,341%	14,222%	16,48	73,204%	15,191%	11.605%	17,94
Податок на нафту	91,91%	6,75%	2,394%	2,880	73,204%	15,191%	11.605%	3.565
Податок на (рухо- ме) майно	–	–	100%	0,479	–	–	100%	0.523 *
«місцевий податок»	–	–	100%	1,797	–	–	100%	1.946 *
Незначні податки	–	–	100%	0,734	–	–	100%	0.734 *

Примітка: * податкові надходження у 2004 році.

Джерело: Werner, 2008, с.179.

Таблиця 3.

**Розподіл податкових надходжень між центральним урядом,
федеральними Землями та муніципалітетами у 2006 році**

	Цentra- льний уряд	Федера- льні Землі	Общини	Дохід у 2006 році
Податок на споживання	100%			€ 72, 938 млрд
Податок на спадщину		100%		€ 3,763 млрд
Податок на (рухоме) майно			100%	€ 10,398 млрд
Податок на прибуток фізичних осіб	42,5%	42,5%	15%	€ 152,082 млрд
Податок на додану вартість (ПДВ)	51,4%	46,4%	2,2%	€ 146,688 млрд
Податок на прибуток корпорацій	50%	50%		€ 22,808 млрд
Відсоткова знижка	44%	44%	12%	€ 7,633 млрд
Податок на торгіву діяльність	14,8%	7,7%	77,5%	€ 38,369 млрд

Джерело: Werner, 2008, с. 102.

Таблиця 4.

Фіксована частка від розподілу податкових надходжень у п'яти італійських автономних областях (SSR)⁵

	Валле-д'Аоста	Трентіно-Альто-Адідже	Сицилія	Сардинія	Фріулі-Венеція-Джулія
Податок на прибуток з фізичних осіб	90%	90%	100%	70%	40%
Податок на прибуток корпорацій	90%	90%	100%	70%	40%
Процентна знижка	90%	90%	90%	–	–
Гербовий збір	90%	90%	90%	90%	–
Податок на телебачення	–	90%	100%	–	–
Податок на автомобілі	90%	90%	100%	–	–
Податок на спадщину	90%	90%	100%	50%	–
Податок на алкогольні напої	90%	90%	100%	90%	–
Податок на пиво	90%	90%	90%	90%	–
Податок на нафту	90%	90%	100%	90%	–
Податок на електроенергію	90%	100%	90%	90%	100%
Податок на тютюнові вироби	90%	90%	100%	90%	–

Джерело: Brosio, 2004, с. 19.

⁵ В Італії 20 регіонів поділено на 15 звичайних областей (statuto ordinario) та 5 автономних областей (statuto straordinario). Виходячи з цього, два автономних міста та п'ять автономних областей при розподілі податкових надходжень отримують більшу частку, ніж 15 звичайних областей, однак, з іншого боку, вони не підлягають системі вирівнювання й отримують виключно вертикальні гранти від центрального уряду.

Таблиця 5.

Розподіл податкових надходжень в Іспанії між центральним урядом, областями та муніципалітетами впродовж 2002–2006 років

	«Правові» регіони та центральний уряд (ЦУ)			15 регіонів та центральний уряд (ЦУ)		
	ЦУ	Область	Муніципалітети	ЦУ	Область	Муніципалітети ⁶
Податок на прибуток з фізичних осіб	–	100%	–	67%	33%	–
Податок на прибуток з корпорацій	–	100%	–	100%	–	–
Податок на додану вартість (ПДВ)	–	100%	–	65%	35%	–
Податок на нафту	–	100%	–	60%	40%	–
Податок на тютюнові вироби	–	100%	–	60%	40%	–
Податок на алкогольні напої	–	100%	–	60%	40%	–
Податок на (рухоме) майно	–	–	100%	–	–	100%
Податок на страхування	–	100%	–	100%	–	–
Податок на місцеву торгівлю	–	100%	–	–	–	100%
Податок на транспортні засоби	–	–	100%	–	–	100%
Податок та акредитацію транспортного засобу	–	100%	–	–	100%	–
Податок на електроенергію	–	100%	–	–	100%	–

Джерело: розробки автора.

⁶ Починаючи з 2004 року, великі міста з населенням понад 50000 осіб та столиці провінцій отримали 1,6975% прибуткового податку з громадян (ППГ), 1,7897% ПДВ та 2,0454% податку на споживання (ПС). Крім того, великі міста з населенням 20.000 – 75.000 осіб та з великою кількістю туристів отримували також фіксовану частку від акцизного збору на нафтопродукти та тютюнові вироби. До того ж, починаючи з 2004 р., провінції брали участь у розподілі податкових надходжень від ППГ, ПДВ та ПС. Завдяки цій нововпровадженій системі розподілу податкових надходжень між органами місцевого самоврядування та центральним урядом було скасовано значну кількість вертикальних грантів.

Література

1. Albouy, Valerie / Waneck, Thomas (2003) : Les ine'galite's sociales d'acce's aux Grandes Ecoles in *Economie et Statistique*, Number 361, page 27–47.
2. Brosio, Giorgio (2004): *Intergovernmental relations in Italy*, Survey report No. 5 on European Fiscality by the l'Institut de Recherches Economiques et Fiscales, Paris / France: l'Institut de Recherches Economiques et Fiscales
3. Cameron, Stephen. V., / Heckman, James. J. (2001): The dynamics of educational attainment for Black, Hispanic, and White males in *Journal of Political Economy*, Volume 109, Issue 3, page 455–499.
4. Caille, Jean P. (2001) : Les collégiens de ZEP à la fin des années 90: caractéristiques des élèves et impact de la scolarisation en ZEP sur la réussite in *Education et Formations*, Volume 61, Issue 1, page 111–140.
5. Clark, Demon (2005) : *Politics, Markets and Schools: Quasi-Experimental Evidence on the Impact of Autonomy and Competition from a Truly Revolutionary UK Reform*, Mimeo.
6. Currie, Janet (2001): Early Childhood Education Programs in *Journal of Economic Perspectives*, Volume 15, Issue 2, page 213–238.
7. Cunha, Flavio / Heckman, James J. / Lochner, Lance and Masterov, Dmitry V. (2005): Interpreting the Evidence on Life Cycle Skill Formation, *NBER Working Paper 11331*, Cambridge / USA.
8. Dafflon, Bernard (2004): *Federal-Cantonal Equalisation in Switzerland: An Overview of the Present System and Reform in Progress*, Working Paper No 356 of BENEFRI Centre d'Études en Économie du Secteur Public (CÉÉP), Faculté des Sciences Economiques et Sociales, University of Freiburg / Switzerland.
9. Davoodi, Hamid / Zou, Heng fu (1998): Fiscal Decentralization and Economic Growth: A Cross-Country Study in *Journal of Urban Economics*, Volume 43, Issue 2, page 244--257.
10. Duss, Roland / Bird, Richard M. (1979): Switzerland's Tax Jungle in *Canadian Tax Journal*, Volume 27, Issue 1, page 46-67.
11. Entorf, Horst / Minoiu, Nicoleta (2005): What a Difference Immigration Policy Makes: A Comparison of PISA Scores in Europe and Traditional Countries of Immigration in *German Economic Review* Volume 6, Issue 3, page 355–376.
12. Entwisle, Doris R. / Alexander, Karl L. and Olson, Steffel L. (1997): *Children, Schools, and Inequality*, 1.Edition, Colorado / USA: B. Westview Press.
13. Feld, Lars P. / Kirchgässner; Gebhardt and Schaltegger, Christoph A. (2003): *Decentralized Taxation and the Size of Government: Evidence from Swiss State and Local Government*, CESifo Working Paper No. 1087.

14. Fisman, Raymond / Gatti, Roberta (2002): Decentralization and Corruption: Evidence Across Countries in *Journal of Public Economics*, Volume 83, Issue 3, page 325–345.
15. Frey, Bruno / Eichenberger; Reiner (1995): Competition among Jurisdictions: The Idea of FOCJ in Lüder, Gerken (ed.), *Competition among Jurisdictions*, 1.Edition, London / United Kingdom: Macmillan.
16. Fuchs, Thomas / Wößmann, Ludger (2004): Computers and Student Learning: Bivariate and Multivariate Evidence on the Availability and Use of Computers at Home and at School in *Brussels Economic Review*, Volume 47, Issue 3-4, page 359–385.
17. Fuchs, Thomas / Wößmann, Ludger (2007): What Accounts for International Differences in Student Performance? A Re-examination Using PISA Data in *Empirical Economics*, Volume 32, Issue 2–3, page 433–464 .
18. Fukasaku, Kiichiro / de Mello, Luiz (1998): Fiscal Decentralization and Macroeconomic Stability: The Experience of Large Developing Countries and Transition Economies in Fukasaku, Kiichiro and Hausmann, Ricardo (ed.), *Decentralisation and Deficits in Latin America*, 1.Edition, Paris / France: OECD
19. Gérard, Marcel (2001): *Fiscal Federalism in Belgium*, Paper for the conference on Fiscal Imbalance in Quebec City / Canada at September 13–14, 2001.
20. Gershberg, Alec I. / Winkler, Donald R. (2003): *Education Decentralisation in Africa: A Review of Recent Policy Practise*, mimeo
21. Glennerster, Howard (1991): Quasi-markets for education? in *Economic Journal*, Volume 101, Issue 408, page 1268–1276.
22. Guengant, Alain / Josselin, Jean-Michael (2006): Local Power to Tax and Devolution: An Empirical Assessment of the French Constitutional Reform, Working paper 12-2006 of the Centre for Research in Economics and Management at the Universities of Rennes 1 and Caen
23. Guihéry, Laurent / Werner, Jan (2005): Les finances publiques en Allemagne – Quelles réformes? in *Revue de l'OFCE* , Volume 94, page 111–137.
24. Gundlach, Erich / Gmelin, Jens and Wößmann, Ludger (2001): The Decline of Schooling Productivity in OECD Countries in *Economic Journal*, Volume 111, Issue 471, page 135–147.
25. Hanushek, Erich A. (2003): The Failure of Input-Based Schooling Policies in *Economic Journal*, Volume 113, Issue 485, page F64–F98.
26. Hedges, Larry / Laine, Richard D. and Greenwald, Robert (1994): Does money matter? A meta-analysis of studies of the effects of differential school inputs on student outcomes in *Educational Researcher*, Volume 23, page 5–14

27. Hoxby, Caroline M. (1996): How Teachers' Unions Affect Education Production in *Quarterly Journal of Economics*, Volume 111, Issue 3, page 671–718
28. Hoxby, Caroline M. (2003): School Choice and School Competition: Evidence from the United States in *Swedish Economic Policy Review* Volume 10, Issue 3, page 9–65.
29. Huther, Jeff / Shah, Anwar (1998): *Applying a Simple Measure of Good Governance to the Debate on Fiscal Decentralization*, World Bank Policy Research Working Paper No. 1894.
30. Krueger, Alan B. (2003): Economic Considerations and Class Size in *Economic Journal*, Volume 113, Issue 485, page 34–63.
31. McNeal, Ralph (1995): Extracurricular activities and high school dropouts in *Sociology of Education*, Volume 68, Issue 1, page 62–80.
32. Meuret, Denis (1994): L'efficacité de la politique des zones d'éducation prioritaires dans les collèges in *Revue française de Pédagogie*, n° 109, page pp. 41–64.
33. Meuret, Denis (2001) : *Les Recherches sur la réduction de la Taille des Classes*, Rapport pour le Haut Conseil de l'Evaluation de l'Ecole, Paris /France.
34. Neal, Derek A. (2002): How Vouchers Could Change the Market for Education in *Journal of Economic Perspectives* Volume 26, Issue, page 25–44.
35. OECD (2008): *Education at a Glance 2008*, 1. Edition, Paris / France: OECD.
36. Office of the Deputy Prime Minister (ODPM) (2005): *Local Government Financial Statistics England No.16*, 1.Edition, London / United Kingdom: Office of the Deputy Prime Minister.
37. Planungsausschuß für den Hochschulbau (UBPC) (2005): *34. Rahmenplan für den Hochschulbau nach dem Hochschulbauförderungsgesetz 2005–2008*, 1. Edition, Berlin / Germany: Planungsausschuß für den Hochschulbau.
38. Plug, Erik (2004): Estimating the Effect of Mother's Schooling on Children's Schooling Using a Sample of Adoptees in *American Economic Review* Volume 94, Issue 1, page 358–368.
39. Pritchett, Lant / Filmer, Deon (1999): What Education Production Functions Really Show: A Positive Theory of Education Expenditure, *Economics of Education Review*, Volume 18, Issue 2, page 223–239.
40. Prud'homme, Remy (1995): Dangers of Decentralization in *World Bank Research Observer*, Volume 10, Issue 2, page 201–210.

41. Prud'homme, Rémy (2006): Local Government Organization and Finance in France in Shah, Anwar (ed.), *Local Governance in Industrial Countries*, 1. Edition, Washington, DC / USA: World Bank.
42. Schaltegger, Christoph A. / Frey, René (2003): Finanzausgleich und Föderalismus: Zur Neugestaltung der föderalen Finanzbeziehungen am Beispiel der Schweiz in *Perspektiven der Wirtschaftspolitik*, Volume 4, Issue 2, page 239–258.
43. Schütz, Gabrielle / Ursprung, Heinrich W. and Wößmann, Ludger (2008): Education Policy and Equality of Opportunity in *Kyklos*, Volume 61, Issue 5, page 279–308.
44. Schütz, Gabrielle / Wößmann, Ludger (2005): Chancengleichheit im Schulsystem: Internationale deskriptive Evidenz und mögliche Bestimmungsfaktoren, Ifo Working paper 17, München / Germany.
45. Shah, Anwar (1995): Theory and Practise of Intergovernmental Transfers in Ahmad, Ehtisham / Qiang, Gao / Tanzi, Vito (ed.), *Reforming China's Public Finance*, 1. Edition, Washington, DC / USA: International Monetary Fund.
46. Spahn, Paul Bernd, / Franz, Oliver (2002): Consensus Democracy and Interjurisdictional Fiscal Solidarity in Germany in Ahmad Ehtisham and Vito Tanzi (eds.), *Managing Fiscal Decentralization*, Routledge Studies in the Modern World Economy, London / United Kingdom, Routledge Taylor & Francis Group.
47. Spahn, Paul Bernd / Werner, Jan (2007): Germany at the Junction between Solidarity and Subsidiarity in Richard Bird und Robert Ebel (ed.), *Fiscal Fragmentation in Decentralized Countries: Subsidiarity, Solidarity and Asymmetry*, Cheltenham / United Kingdom: Edward Elgar Publishing.
48. Spahn, Paul Bernd (2007): Intergovernmental Fiscal Relations, and Structural Problems of Federalism in Belgium, Report prepared for the International Monetary Fund, Washington D. C. / USA
49. Sutton, Alice / Soderstrom, Irine (1999): Predicting elementary and secondary school achievement with school-related and demographic factors in *Journal of Educational Research*, Volume 92, Issue 6, page 330–338.
50. Tanzi, Vito (2000): Some Politically Incorrect Remarks on Decentralisation and Public Finance in Dethier, Jean-Jaques (ed.), *Governance, Decentralisation and Reform in China, India and Russia*, 1. Edition, Dordrecht / Netherlands: Kluwer Academic Publisher.
51. Treisman, Daniel (2000): The Causes of Corruption: A Cross-National Study in *Journal of Public Economics*, Volume 76, Issue 3, page 399-457.
52. Torgler, Benno / Werner, Jan (2005): Tax Morale and Fiscal Autonomy: Evidence from Germany in *Public Finance and Management*, Volume 5, Issue 4, page 423–452.

53. Van der Stichele, Géraldine / Verdonck, Magali (2001): Les modifications de la loi spéciale de financement dans l'accord du Lambrmont in *Courrier Hebdomadaire*, Volume 43, Issue 1733, page 1–52.
54. Werner, Jan / Guihéry, Laurent and Djukic, Ognjen (2006): Fiscal Federalism in Bosnia and Herzegovina: Ten Years after the Dayton Treatment and Still not in a Steady Condition, in *Journal of Economic Asymmetries*, Volume 3, Issue 2, page 125–148.
55. Werner, Jan / Shah, Anwar (2005): Equalisation and Local Taxation in Denmark, Norway and Sweden, ILPF Working paper 02-2005, page 1–21.
56. Werner, Jan (2003): El federalismo Alemán: en Estado de Fluctuación in *Zergak Gaceta Tributaria del Pais Vasco*, Volume 25, Issue 3, page 81–114.
57. Werner, Jan (2007): Fiskaldezentralisierung, Report prepared for the GTZ, Eschborn / Germany, page 1–19.
58. Werner, Jan (2008a): Das deutsche Gemeindefinanzsystem: Reformvorschläge im Kontext der unterschiedlichen Einnahmenautonomie der lokalen Gebietskörperschaften in Europa, 1.Edition, Frankfurt am Main / Germany: Peter Lang.
59. Werner, Jan (2008b): Fiscal Equalisation and Fiscal Conflicts are Like the Chicken or Egg Question – Which Came First? in Ron Watts and Rupak Chattopadhyay (eds.) *Unity in Diversity: Learning From Each Other: Fiscal Federalism – Volume 2*, New Delhi / India, Viva Books.
60. Werner, Jan (2008c): El Modelo de Financiación de los Länder de Alemania: Características Generales y Nivelación Fiscal in Parlamento Vasco (ed.) *Federalismo Fiscal y Europa*, Vitoria-Gasteiz / Spain, Gráficas Santamaría.
- Winkler, Donald R. (1989): *Decentralisation in Education: An Economic Perspective*, Working Paper No. 143 of Population and Human Resources Department of the World Bank, 1.Edition, Washington, DC / USA: World Bank.
62. Winkler, Donald R. (1989): *The Design and Administration of Intergovernmental Transfers: Fiscal Decentralization in Latin America*, World Bank Discussion Paper No. 235, 1.Edition, Washington, DC / USA: World Bank.
63. Wößmann, Ludger / West, Martin R. (2006): Class-Size Effects in School Systems Around the World: Evidence from Between-Grade Variation in TIMSS in *European Economic Review*, Volume 50, Issue 3, page 695–736.
64. Wößmann, Ludger (2003): Schooling Resources, Educational Institutions and Student Performance: the International Evidence in *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* Volume 65, Issue 2, page 117–170.